

I. TEMATISKAIS PLĀNS

Tēma: **Sabiedrība un saimniecība Latvijas teritorijā līdz 13.gadsimtam. Sentlatvijas kristīšana (4–5 stundas)**

Mērķis: Padziļināt izpratni pat Latvijas teritorijas vēsturi aizvēstures posmā, analizēt krusta karu ietekmi un sekas Senlatvijā, veicināt prasmju attīstību, veidot attieksmi par notikušajiem procesiem

Stunda	Apakštēma/laiks	Uzdevumi	Sagaidāmie rezultāti	Jēdzieni	Paņēmieni un metodes	Pārbaudes formas (ja ir)	Mājas uzdevumi
1.	Aizvēstures nozīmīgākie posmi Latvijas teritorijā (1 stunda).	1.Papildināt zināšanas par svarīgākajiem procesiem aizvēstures posmā Latvijas teritorijā; 2. Izprast lietisko vēstures avotu un arheoloģijas nozīmi Latvijas aizvēstures pētniecībā.	1.Zina faktoloģisko materiālu par Latvijas aizvēsturi; 2.Prot pamatot lietisko vēstures avotu nozīmību perioda procesu analīzē.	Savācējsaimniecība, ražotājsaimniecība, ķemmes-bedrīšu keramika, auklas keramika.	Interaktīva lekcija, darbs pāros, veicot avotu analīzi, diskusija.	-	1.darba lapa (papildus uzdevumi).
2.	Etniskā un politiskā situācija Latvijas teritorijā dzelzs laikmetā, kontakti ar kaimiņiem (1 vai 2 stundas).	1. Izprast etnisko procesu veidošanos un attīstību Latvijas teritorijā dzelzs laikmetā; 2.Izprast saimniecisko procesu saistību ar pārmaiņām sabiedrībā un attiecībās ar citu zemju iedzīvotājiem. 3.Raksturot iekšpolitiskos procesus, izprast	1.Zina etnisko procesu norisi Latvijas teritorijā, izprot baltu un somugru etniskās atšķirības; 2.Zina saimnieciskās pilnveidošanās ietekmi uz sabiedrības attīstību. 3.Prot pamatot sekas saskarsmei ar citu zemju iedzīvotājiem; 4. Izprot valstiskuma attīstības Senlatvijā specifiskās iezīmes, salīdzinot ar Rietumeiropu.	Rietumbalti, austrumbalti, vikingu laikmets, somugri, dzintara ceļš.	Interaktīva lekcija, darbs individuāli vai pāros, veicot 1.darba lapas 4.uzdevumu, darbs ar vēstures avotu, diskusija.	-	Ja klasē neveic darbu ar vēstures avotu, tad veic mājās, izmantojot 2.darba lapas (darbs ar avotiem) B, C avotus.

3.	Senlatvijas kristīšana (1 vai 2 stundas)	<p>valstiskuma veidošanās problēmiskumu.</p> <p>1. Izprast civilizāciju saskarsmes daudzveidīgās izpausmes, to sekas; 2. Papildināt zināšanas par krusta kariem Baltijā, to cēloņiem, norisi, rezultātiem; 3. Analizēt kristietības izplatīšanas procesa Latvijas teritorijā pozitīvās un negatīvās iezīmes; 4. Attīstīt vēstures avotu analīzes prasmes.</p>	<p>1. Zina faktoloģisko materiālu par krusta kariem Latvijas teritorijā; 2. Prot analizēt procesa likumsakarības un to sekas; 3. Prot pamatot viedokli, saistīt pagātni ar tagadnes procesiem; 4. Prot analizēt vēstures avotus, saskatīt to pretrunīgumu, pamatot savu viedokli.</p>	Pagāni, krusta karš, Zobenbrāļu ordenis, Livonijas ordenis, bīskaps.	Interaktīva lekcija, darbs pāros vai individuāli pie tēžu pierakstīšanas, diskusija, darbs ar vēstures avotu.	-	Darbs ar avotu – 2. darba lapa (A avots).
4.	Pārbaudes darbs (1 stunda)	Pielietot zināšanas, atbilstoši tēmai, analizēt avotus, pamatot viedokli, vērtēt procesus	Tēmai atbilstošu zināšanu pielietošana, prasmju attīstīšana, attieksmes veidošana.	-	-	Pārbaudes darbs par tēmu – 3. darba lapa	-

II. Ieteikumi skolotājam (izstrādāto *Darba lapu* izmantošanas iespējas)

Darbs ar tekstu. Darba lapas mērķis – palīdzēt skolēniem sekot līdzi skolotāja stāstījumam tēmas prezentācijas gaitā, akcentēt būtiskāko. To skolēni saņem stundas sākumā un aizpilda, sekojot līdzi skolotāja lekcijai ar prezentāciju. Tad darba lapa netiek vērtēta un skolēni var veidot savas piezīmes. 1.uzdevumu skolēni veic, apgūstot 1. apakštēmu. Apgūstot 2.apakštēmu, skolēni veic 2. un 3. uzdevumu. 4.uzdevumu skolēni var veikt individuāli lekcijas laikā vai pārī pēc skolotāja lekcijas daļas, nostiprinot apgūto. Apgūstot 3. apakštēmu, skolēni veic 5.uzdevumu individuāli vai pārī pēc skolotāja lekcijas daļas, vai patstāvīgi apgūstot materiālu. 6.uzdevumu skolēni veic, apgūstot 3.apakštēmu.

Papildus uzdevumi. 1.darba lapa. Skolēni veic kā mājas uzdevumu pēc 1.apakštēmas. Iespējams variants: Skolēni sagatavo līdzīgu materiālu par tuvākajā apkārtnē esošajiem arheoloģiskajiem pieminekļiem, kas stāsta par Senlatvijas iedzīvotājiem, viņu nodarbošanos.

Darbs ar avotu. 2.darba lapa. Avota A analīzi skolēni veic kā mājas uzdevumu pēc 3.apakštēmas. Avoti B un C izmantoti arī prezentācijā, tāpēc to analīzi var veikt, apgūstot 2.apakštēmu, klasē vai mājās.

Pārbaudes darbs. 3.darba lapa. Darba lapu skolēni aizpilda 4.stundā, noslēdzot tēmas apguvi.

III. Jēdzienu vārdnīca.

Savācējsaimniecība – saimniekošanas veids akmens laikmetā, kad iedzīvotāji pārtikas nodrošināšanai izmantoja barības augu vākšanu, medības, zveju. Raksturīgs mobils dzīvesveids.

Ražotājsaimniecība – saimniekošanas veids, sākot ar neolītu, kad iedzīvotāji uzturlīdzekļus ieguva, pārtiku nevis vācot, bet ražojot. Rezultātā nostiprinājās zemkopība un lopkopība, mobilo dzīvesveidu nomainīja vietsēdība.

Ķemmes-bedrīšu keramika – vidējā un vēlā neolīta arheoloģiskā kultūra Latvijā. Nosaukums veidojies pēc šai kultūrai raksturīgās māla trauku ornamentācijas.

Auklas keramika – akmens laikmeta beigu – bronzas laikmeta sākuma arheoloģiskā kultūra. Nosaukums veidojies pēc šai kultūrai raksturīgās māla trauku ornamentācijas.

Rietumbalti – baltu apakšgrupa, pie tiem piederēja kurši, zemgaļi, sēļi.

Austrumbalti – baltu apakšgrupa, pie tiem piederēja latgaļi.

Vikingu laikmets – skandināvu pāreja no barbarisma uz valstiskumu. 9. līdz 11. gs., raksturīgi sirojumi, arī Baltijā.

Somugri – valodu saime un etniskā grupa, kurai pieder lībieši jeb līvi.

Dzintara ceļš – tirdzniecības ceļš no Austrumeiropas, kuru izmantoja dzintara tirdzniecībai.

Pagāni - cilvēks, kas atzīst daudzdievību un pielūdz elku dievus.

Krusta karš - militārās kampaņas no 11. līdz 13. gadsimtam, kuras sankcionēja Romas pāvests, ar mērķi pievērst kristietībai pēdējās pagānu tautas.

Zobenbrāļu ordenis – mūku – bruņinieku ordenis, ko 1202. g. dibināja bīskaps Alberts kā regulāru militāru spēku, lai nodrošinātu aizsardzību, kā arī jaunu zemju iekarošanu.

Livonijas ordenis – Vācu ordeņa atzars Livonijā, kas izveidojās pēc Zobenbrāļu ordeņa sagrāves Saules kaujā 1236. gadā.

Bīskaps – Katoļu Baznīcā pāvesta iecelts bīskapijas vadītājs.

**3.darba lapa. PĀRBAUDES DARBS PAR TĒMU
„SABIEDRĪBA UN SAIMNIECĪBA LATVIJAS TERITORIJĀ LĪDZ 13.GS.
SENLATVIJAS KRISTĪŠANA.”**

1. Atrodi norādītajam gadam atbilstošu notikumu un ieraksti tabulā pareizās atbildes burtu! (Uzmanību! Viens notikums ir lieks!)

Gads	Burts	Notikums
1. 1236.g.		A Durbes kauja
2. 1202.g.		B Uzcelta Cēsu pils
3. 1260.g.		C Zobenbrāļu ordeņa izveide
4. 1205.g.		D Saules kauja
		E Bīskapa Bertolda nāve

2. Tabulā ar X atzīmē pareizo atbildi!

	Jā	Nē
1. Ķemmes – bedrīšu keramikas kultūras nesēji bija seno somugru priekšteči		
2. Bronza tika iegūta no vietējiem materiāliem		
3. Dzelzs laikmetā pastāvēja nocietināti pilskalni		
4. Valstiskie veidojumi Latvijas teritorijā 12.gs. bija līdzīgi Eiropas viduslaiku valstīm		

3. Atrodi katrai personībai atbilstošu darbības jomu un ieraksti tabulā pareizās atbildes burtu! (Uzmanību! Viena darbības joma ir lieka!)

Personība	Burts	Darbības joma
1. Bīskaps Alberts		A Kuršu vadonis
2. Livonijas Indriķis		B Rīgas dibinātājs
3. Lamekins		C Pagānu priesteris
		D Hronikas autors

4. Paskaidro jēdzienus!

Auklas keramika - _____

Vikingu laikmets - _____

Savācējsaimniecība - _____

5. Uzraksti vēl 2 vēstures jēdzienus, kurus lieto, raksturojot tēmu. Īsi paskaidrot katru no tiem!

- _____
_____
- _____
_____

6. Izlasi tekstu un atbildi uz jautājumiem!

„Latvijā senā akmens laikmeta atliekas nav sastopamas, jo mūsu dzimtene šai laikā vēl nebija apdzīvota. Toreiz bija ledus laikmets, Latvija bija apklāta biezu ledus garozu un dzīve te nebija iespējama. [...] Vissenākās cilvēka pēdas Baltijas jūras austrumu piekrastēs ir uzglabājušās no mezolītiskā jeb vidējā akmens laikmeta, kas Baltijas zemēs ir turpinājies no apm.6000.-3000.g.pr.Kr.dz. [...] Pašā Latvijā vidējā akmens laikmeta lietas nav droši konstatētas.”

(Fr. Zālītis „Latvijas vēsture vidusskolām”, 1937.g.)

6.1. Atrodi tekstā kļūdainus apgalvojumus un izlabo tos!

6.2. Pamato, kāpēc mūsdienās zinātnieki šos apgalvojumus uzskata par kļūdainiem!

---

7. Izlasi avotu un atbildi uz jautājumiem!

„... bīskapam bija līdzgaitnieks evaņģēlija sludināšanā – cisterciešu ordeņa brālis Teodorihs, vēlāk bīskaps Igaunijā; to Turaidas līvi gribēja ziedot saviem dieviem, tāpēc ka viņa sējumi tīrumos deva labāku ražu nekā pašu sējumi, kas, lietus pārplūdināti, aizgāja postā. Tika sapulcināta tauta un dievu griba par ziedošanu izzināta zīlējot; tapa nolikts šķēps, un zirgs kāpa pār to, pēc Dieva gribas pirmo sperdams dzīvības lēmēju kāju. Brālis lūdza Dievu ar muti, svētīja ar roku. Zīlnieks apgalvoja, ka zirga mugurā sēžot kristiešu Dievs un virzot tam kāju, kas liekama pirmā, un tāpēc vajagot noslaucīt zirga muguru, lai Dievs nokrītot zemē. Tas arī tika izdarīts, bet, tā kā zirgs, tāpat kā iepriekš, pirmo spēra dzīvības lēmēju kāju, brālis Teodorihs tika saglabāts dzīvei.”

(Indriķa hronika.- Rīga,1993.,51.lpp.)

7.1. Izzanalizē situāciju no dažādiem viedokļiem!

Līvu rīcības analīze: _____

Kristiešu rīcības analīze: _____

7.2. Pamato savu viedokli, saistībā ar 13.gs. norisi!
